

Hoofdstuk 3

Reconstructie Noorderbastion

AANLEIDING

Al in 1999 en 2000 is er tussen gemeente Groenlo, Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ) en de Archeologische Werkgroep Groenlo (AWG) contact geweest over het herstel van het nog enige aanwezige aarden bastion van de vesting Grol; het Noorderbastion, in de volksmond Kanonswal genoemd (naar het hierop geplaatste kanon met veldaffuit). Uit verschillende bronnen komt echter de naam Mussenbergbolwerk of Noorderbastion ook veelvuldig voor. Ambtelijk wordt geadviseerd de naam Noorderbastion als 'gebruiksnaam' aan te nemen. Indien nodig kan verwezen worden naar de andere aanduidingen.

Uit de gesprekken in 1999 en 2000 kwamen de volgende uitgangspunten t.a.v. een reconstructie naar voren:

- Historische tijdsconflicten door verschillende historische eenheden op één locatie;
- Het bastion is al niet meer intact, de flank aan de oostzijde ontbreekt;
- Een echte "reconstructie" gaat te ver; behoud en onderhoud is voldoende, de term "fatsoenering" dekt de lading;
- Op zeer korte termijn opdracht geven tot opmeting gehele wal en dat als nul-situatie vastleggen;
- Oneigenlijke en historisch onverantwoorde groenvoorzieningen verwijderen of opnemen in groenbeleidsplan (incl. 'symbolische' aanplanten);
- Geërodeerde grond opnemen en in profiel brengen op basis van situatie 1627. Wal verstevigen met natuurlijke en/of civieltechnische middelen;
- Toegangspaden en -trappen aanleggen op historische verantwoorde plek en wijze.

Nu, bijna 6 jaar na dato is er feitelijk nog weinig ondernomen, met uitzondering van de acties rondom het plaatsen van een rolpaard, de restauratie van het affuit van 'het kanon' en het inmeten van de gehele omgeving in 2005.

Wat op dit moment afgevraagd moet worden, is, of de uitgangspunten anno 2006 nog actueel zijn en of er door archiefonderzoek meer gegevens bekend zijn geworden die tot een gewijzigd inzicht kunnen leiden.

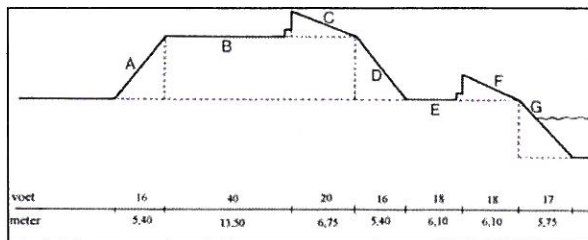
RECONSTRUCTIE

buitenbeschoeiing Noorderbastion

De buitenbeschoeiing bestaat hier nog uit ronde palen. In het kader van het Uitvoeringsplan zal een nieuwe hardhouten plankenbeschoeiing aangebracht worden. De belijning hoeft hier niet aangepast te worden.

onderwal en bovenwal

De vesting Grol kende als eerste in de geschiedenis van de vestingbouw naast een hoofdwal, een kleinere onderwal. Tussen de hoofd- en onderwal lag een bedekte weg die een extra verdedigingslinie vormde en via een zgn. 'sortie' door de hoofdwal bereikt kon worden.

Deze onderwal kan aangelegd worden aan één zijde van het bastion, indien dit past in het integraal ontwerp en de aanwezigheid van deze onderwal de verblijfs- en gebruiksfunctie niet verstoort

De hoofdwal is nog aanwezig, maar sterk geërodeerd. Op basis van ontwerptekeningen uit 1617 kan een reconstructie van de wal gemaakt worden. Ter verduidelijking, de dubbele bomenrij stonden onderaan de hoofdwal en staan op de plaats van de bedekte weg achter de onderwal. De geërodeerde grond zou rond de bomen weg gegraven en in opnieuw in profiel gebracht moeten worden. Ook op de Joodse Begraafplaats dient de opgespoelde grond afgegraven moeten worden.

Bovenaan de hoofdwal bevindt zich een borstwering, waarachter men zich kon verschansen. Op dit moment ligt het wandelpad op de borstwering, terwijl deze erachter moet liggen. Dit geldt ook voor 'het kanon'. Deze staat op een gemetseld plateau, bovenop de borstwering. Historisch gezien een onjuiste plek.

flanken

De flank van het bastion aan de oostzijde is verdwenen. Om het bastion een volwaardig en symmetrisch uiterlijk te geven, dient deze flank aangelegd te worden. Hiermee verdwijnt tevens de vervallen trap, die op een juiste wijze gereconstrueerd moet worden, in combinatie met een oploophelling (voor de kanonnen)

aansluitende walstructuren

Aan de westzijde van het bastion, in de richting van de Houtwal ligt de mogelijkheid open de hoofdwal weer aan te leggen en te verbinden met het bastion. De ruimte tussen de dubbele bomenrij en de percelen aan de Walstraat is ervoor nog aanwezig.

De aanleg van een fysieke aarden wal zal echter belemmerd en bezwaarlijk werken. De vormgeving en materialisatie hiervan zal nader onderzocht moeten worden.

Aan de andere zijde is de aanleg van een aansluitende wal niet mogelijk in verband met de aanwezigheid van appartementencomplex Canisiushof.

GROENVOORZIENINGEN

Een totale integrale reconstructie betekent een volledig opgeschoond bastion, vrij van opgaand groen. Dit zal veel emotionele weerstand bij de inwoners van Groenlo en omgeving opwekken, aangezien de afgelopen generaties opgegroeid zijn met de vestingwerken in een parkachtige setting. Inventarisatie en waardering is uitgangspunt voor een nadere afweging.

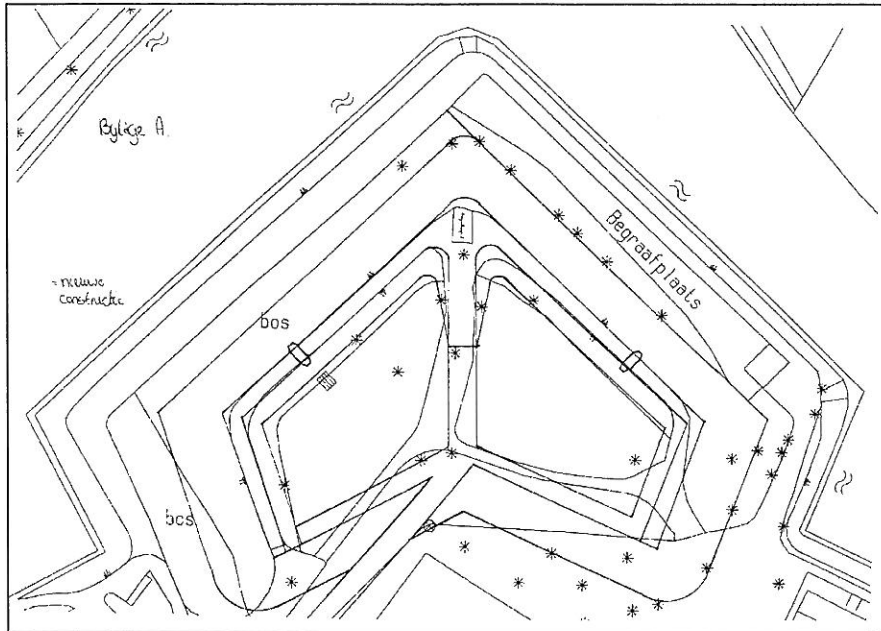
In het nog vast te stellen groenbeleidsplan zullen hieromtrent nadere uitspraken gedaan moeten worden.

Uit verschillende hoeken komt echter vrij duidelijk naar voren dat een zogenaamde 'sterfhuis'-constructie een goede oplossing zou kunnen betekenen om het bastion gefaseerd geheel of gedeeltelijk te ontdoen van groen.

ONTWERPVOORSTEL

In 2000 heeft amateur-archeoloog Joop Hubers een ontwerpvoorstel gemaakt voor het Noorderbastion, samen met een inventarisatie van de aanwezige bomen. Op de volgende pagina is dit ontwerp en inventarisatie weergegeven.

Het externe bureau ADC Heritage / DLA+ Landscape Architects heeft opdracht gekregen voor het Noorderbastion een ontwerpvoorstel te maken.

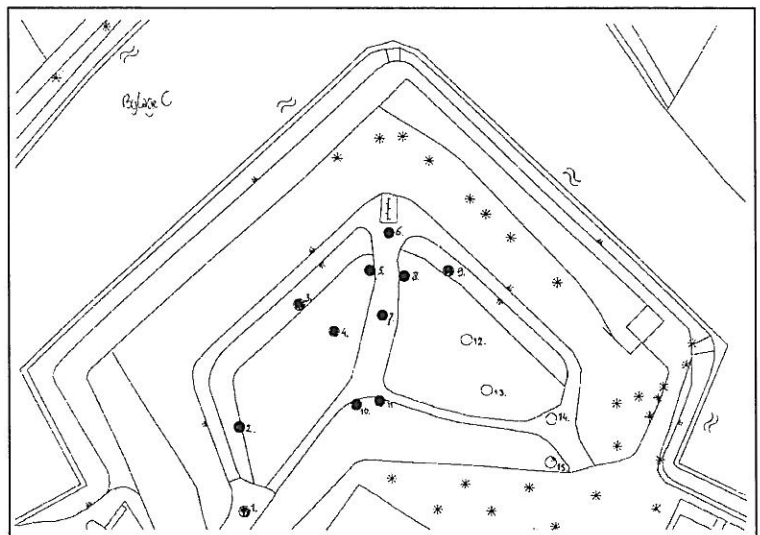
Lijst van bomen op het Noorderbastion. (opname: J.J.F. Hubers, 1999)

1. Kastanje 84cm verplantbaar
2. Eik handhaven
3. Eik handhaven
4. Esdoorn handhaven (fraaie boom, in goede staat)
5. Esdoorn mogelijk kaprijp
6. Esdoorn mogelijk kaprijp
7. Linde (Julianaboom) rooien
8. Esdoorn mogelijk kaprijp
9. Eik handhaven
10. Eik rooien
11. Beuk rooien
12. Katalpa 37cm verplantbaar
13. Prunus 14cm verplantbaar
14. Linde (Beatrixboom) 53cm verplantbaar
15. Esdoorn 59cm verplantbaar

De Julianaboom, geplant in 1909, heeft door zijn plaats tussen drie esdoorns altijd ruimtegebrek gehad. Dit is te zien aan de vrij iele vorm waarbij nauwelijks een kruin is gevormd. De stam vertoont onderaan een flink oud gat in de schors die niet bevorderlijk is voor de gezondheid van de boom. Hoewel de linde een aanzienlijke leeftijd kan bereiken lijkt mij dat voor dit exemplaar niet weggelegd. Mijn advies is dan ook de boom te rooien en ter compensatie de Beatrixboom van het bastion te verwijderen en deze een prominente en ideale plaats in Grono te geven. Bijvoorbeeld op de Markt waar eeuwenlang een lindeboom heeft gestaan.

De drie genoemde esdoorns zijn weliswaar gezond, maar vrij iel. Ze staan te dicht op elkaar om een mooie kruin te vormen. Daar de esdoorn geen hoge leeftijd bereikt, lijken mij deze bomen het stadium 'kaprijp' te naderen.

Hoofdstuk 4

Visualiseren stadsmuren

INLEIDING

In de jaren 80 en 90 van de 20^e eeuw heeft de gemeente Groenlo, in samenwerking met de Archeologische Werkgroep Groenlo op verschillende locaties opgegraven muurresten getracht weer te geven in de bestrating. Op zich zelf een positief initiatief om de beleving van het vestingverleden te versterken.

Op dit moment, in het kader van het Masterplan Groenlo Vestingstad, is de vraag om verbeelding en beleving alleen maar groter geworden. Dit hoofdstuk licht de verschillende fasen in de geschiedenis weer en hoe hiermee om te gaan bij concrete ontwerpvragestukken. Deze concrete locaties worden uitgelicht.

4.1 ALGEMEEN

Om een uitgebreid historisch verhaal achterwege te kunnen laten, zal hier slechts kort de hoofdzaken uit de geschiedenis toegelicht worden, om de verschillende bouwwerken te onderscheiden.

De vesting Grol in de tijd

- 14^e en 15^e eeuw: de van oorsprong ringvormige aarden omwalling werd vervangen door een stenen vervanger, met op meerdere plaatsen ronde torens (rondelen).
- Tweede helft 16^e eeuw: bouw van een stenen 5-hoekige vesting met 4 (en later 5) stenen bastions. Hierin 3 poorten, de Beltrumer Poort (achter de Polvertoren), de Levelder Poort (in de huidige Lievevelderstraat) en de Nieuwe Poort (t.p.v. de Bastionstraat / Barakkenplaats). De muren waren (t.o.v. het huidige maaiveld) ca. 2,5 tot 3 meter hoog, dus ca. 5 meter boven het waterpeil.
- Eind 16^e / begin 17^e eeuw: meerdere belegeringen; 1595 (mislukt), 1597 (Maurits), 1606 (Spinola).
- Eerste kwart 17^e eeuw: de Spanjaarden bouwden de vesting tijdens het Twaalfjarig bestand om tot een 6-hoekige aarden vesting met stenen walpoorten. Het nieuwe bastion werd aan de langste en meest kwetsbare zijde (Maliebaan) gebouwd. Muren werden afgebroken en/of door de aarden wal 'ingegraven'. De hoofdwal was ca. 7 meter hoog boven maaiveld. Alle poorten moesten in het midden tussen twee bastions gebouwd worden, die later zelfs door een ravelijn werden beschermd. De Nieuwe Poort werd verplaatst naar buiten (Canisiushof). De Lievevelderpoort werd gesloopt, waarbij in en met gebruik van de bestaande muur t.p.v. De Dael/Mattelierstraat een nieuwe Lievevelderpoort werd gebouwd (Mattelierstraat heette toen Nieuwe Lievevelderstraat). De Beltrummerpoort werd verbouwd of afgebroken en in het midden van de courtine tussen beide bastions ontstond de nieuwe Beltrummerpoort, waardoor een omlegging van de Beltrumsestraat ontstond.
- Na 1627 Na het beleg van 1627 zijn 6 ravelijnen aangelegd en na het 'rampjaar' 1672 zijn buiten de bastions waarschijnlijk nog halve manen aangelegd. Na 1674 heeft de vesting Grol geen dienst meer gedaan.
- 19^e eeuw Rond 1830 is besloten de wallen en poorten af te breken. Op de vlak geschoven bastions ontstonden ontwikkelingen zoals een gasthuis, een klooster, een leerlooierij en een lijnbaan. Verder werden de gronden verpacht als weidegronden. Het noorderbastion is niet afgegraven door de aanwezigheid van een (in de 18^e eeuw) gestichte joodse begraafplaats. Het ravelijn Styrum was niet in gemeentehanden, vandaar ook het behoud hiervan.

Bouwhistorie

Ten aanzien van de aan te treffen muurresten onderscheiden we in hoofdlijn de volgende bouwperioden:

1. de 16e eeuwse stadsmuur met stenen poort(gebouw)en en stenen bastions;
2. de 17e eeuwse walpoorten (3), waarvan er twee 'vrijstaand' zijn gebouwd en één tegen en door de bestaande muur zijn gebouwd.

Omdat we in de meeste gevallen uitgaan van de situatie 1627 (het grote Beleg van Grol), zou in dit kader de 16e eeuwse muur buiten beschouwing gelaten moeten worden. Echter, omdat er nog veel sporen van deze belangrijke muur aanwezig zijn, mag deze niet ontbreken in het verhaal van de vestingwerken van Grol in de Tachtigjarige Oorlog.

Locaties

Hieronder volgt een (niet) volledige opsomming van locaties waar men (grondwerkers, amateur-archeologen, bouwvakkers) in de afgelopen 50 jaar op gestuit is.

- eind jaren 50:	bouw flat "De Rank" Ziekenhuisstraat	muurwerken bastion (niet onderzocht, geen gegevens)
- begin jaren 70:	bouw nieuwe vleugel ziekenhuis	muurwerken bastion (ingetekend)
- medio jaren 80:	bouw "Canisiushof" Nieuwestraat	flank 17 eeuwse Nieuwe Poort (onderzocht en gevisualiseerd)
	reconstructie Mattelierstraat	flank 17 ^e eeuwse Lievelderpoort (onderzocht en deels gevisualiseerd)
	reconstructie Lievelderstraat	Lievelderpoort 16 ^e eeuw (onderzocht)
	reconstructie Beltrumsestraat	Beltrummerpoort (niet onderzocht)
	graafwerk in tuinen Beltrumsestraat	stadsmuur (niet onderzocht)
- medio jaren 90:	herbestemming klooster St. Jozef	stadsmuur (onderzocht en gevisualiseerd)
- 2003	grondradaronderzoek	stadsmuur Barakkenplaats (gelocaliseerd)
- 2004	bouw appartementen Beltrummerpoort	flank 17 ^e eeuwse Beltrummerpoort (onderzocht en geborgen)
- 2006	herbouw woning Nieuwestraat 16	stadsmuur niet aangetroffen

Mogelijkheden

Visualiseren (het zichtbaar maken) van delen van muurwerken of andere historische elementen of eenheden kan op vele verschillende wijzen. Hieronder volgen de meest toegepaste:

- A. Aanduiding in afwijkende bestrating of materialisatie;
- B. Verwijzing via informatiepaneel;
- C. Aanduiding door belijning in groenvoorziening, hekwerken, afscheidingen, begrenzingen, rooilijnen, etc.
- D. Feitelijke opgraving niet afdekken maar zichtbaar houden door afgraving, ontgraving of opname in een bouwkundig element (put of kelder), evt. 'achter glas'
- E. Gedeeltelijk natuurgetrouw reconstrueren door het opbouwen of aanleggen van een deel van een muur of wallichaam;
- F. Gedeeltelijk reconstrueren met ruimte voor fantasie, verbeelding en afwijkend materiaalgebruik;
- G. Geheel reconstrueren op basis van aantoonbaar juiste historische informatie;
- H. Een combinatie van de hierboven genoemde methoden.

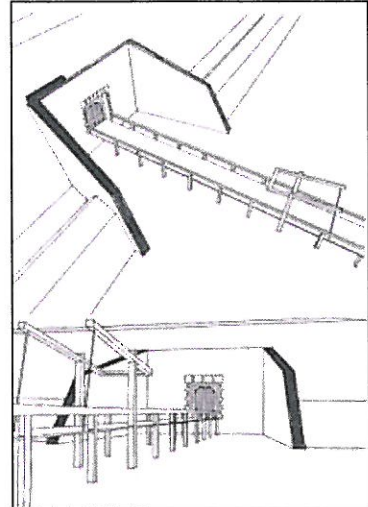
Huidige situatie

Op enkele locaties is middels een afwijkende bestrating muurwerken aangeduid, in combinatie met een informatiepaneel (model ANWB), echter zal alleen de oplettende bezoeker deze borden vinden, lezen en de bijhorende accenten in het plaveisel (h)erkennen.

4.2 NIEUWE POORT 17^e EEUW

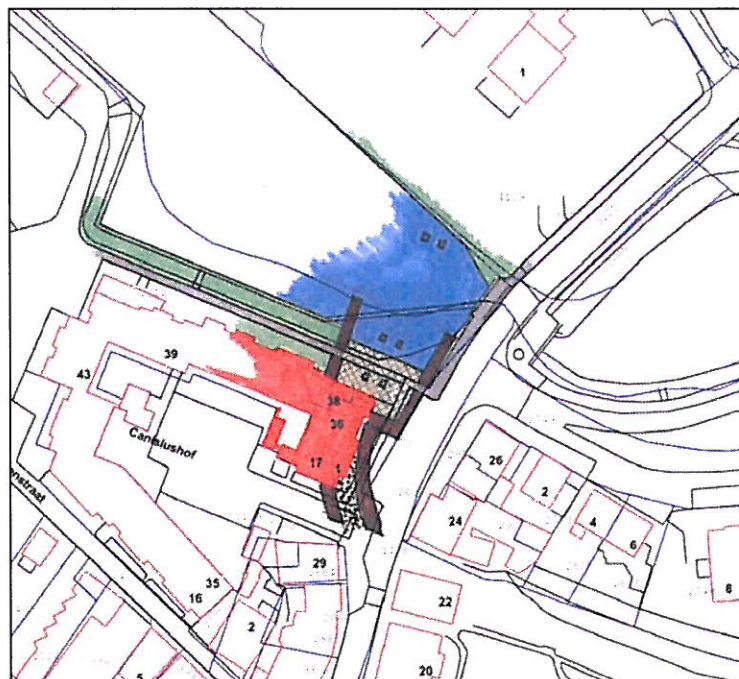
Om de Nieuwe Poort beter te visualiseren zijn meerdere voorstellen mogelijk. Hieronder worden slechts de uitgangspunten geformuleerd en een suggestie gedaan.

De Nieuwe Poort ligt naast de huidige Nieuwestraat, gedeeltelijk onder het wooncomplex Caniusiushof en in het talud naar de gracht. Een deel is in de bestrating weergegeven, maar alleen met uitleg van een aan de gevel bevestigd informatiebord kan een beeld gevormd worden van de omvang van de poort.

De volgende uitgangspunten dienen meegenomen te worden in een nader ontwerp:

1. contour beschoeiing vanaf Noorderbastion tot aan Nieuwestraat doortrekken.
2. hierdoor komt restant Nieuwe Poort in zicht, deze in baksteen of met afwijkend materiaal aanduiden.
3. verband leggen tussen poort, brug, water en straat.

4.3 LIEVELDERPOORT 17^E EEUW / BOOMPJESWAL

De Boompjeswal is sinds het vertrek van het regionale busstation in 2001 met beperkte middelen gewijzigd in een parkeerterrein. Door de gemeente Groenlo zijn destijds reeds enkele schetsen gemaakt voor een toekomstige herinrichting. Zover is het niet gekomen, aangezien de locatie op dit moment zeer wenselijk is als parkeergelegenheid.

Om voor toekomstige ontwikkelingen een visie gereed te hebben, kunnen in dit stadium uitgangspunten geformuleerd worden. Aangezien de poort het belangrijkste element in deze omgeving is, wordt hieraan binnen dit hoofdstuk aandacht gegeven.

herinrichting binnentalud Boompjeswal

In verband met het vertrek van het busstation van de Boompjeswal is de voorziening voor het stallen van een groot aantal fietsen overbodig geworden. Deze voorziening bestaat uit een betonnen keerwandconstructie rondom een NUON-transformatorgebouw (rijksmonument) en een lage gemetselde muur bovenaan het talud. Door verwijdering van deze elementen wordt de gracht vanaf de binnenstad meer ervaren. De belijning kan slechts beperkt gereconstrueerd worden, een scherpe hoek aan het Hondegatbolwerk kan door de aanwezigheid van de trafo al niet gerealiseerd worden. Afhankelijk van het verkeerscirculatieplan kan een verdere aanpassing van het talud in combinatie met de te reconstrueren Lieveolderpoort uitgewerkt worden.

herinrichting buitenbeschoeiing park Lichtenvoordseweg (Potkuil)

Het park op de hoek Lichtenvoordseweg/Winterswijkseweg is in twee delen te onderscheiden. Het lager gelegen deel is ontstaan door de aanleg van de Lichtenvoordseweg en de Lieveolderstraat als een hoger gelegen weg. Het lager gelegen deel (in de volksmond "De Potkuil") werd gebruikt als weide of tuin. En is ten tijde van de uitbaggering in 1937 door aanplemping vergroot. Aan de zijde van de Winterswijkseweg ligt het park hoger, aangezien tot 1830 de toegang van de stad ca. 30 meter westelijk gelegen was, op de plek van de huidige parkvolière. De stadspoort lag ook links van de huidige Mattelierstraat. Door het wijzigen van de belijning in het park zal echter meer onduidelijkheid ontstaan, dan een versterkend beeld van een vesting. Reconstructie aan deze zijde is derhalve niet wenselijk.

Lieveolderpoort. (Boompjeswal)

Al eerder is genoemd dat de vesting haar karakter o.a. ontleent aan de stoere en robuuste belijning van de verdedigingsgracht. Aan de Boompjeswal en De Dael is deze lijn niet meer te herkennen. De Boompjeswal zal waarschijnlijk binnen 5 jaar een herinrichting ondergaan, waarbij de restanten van de Beltrummerpoort mogelijk een onderdeel zouden kunnen vormen. In een nadere studie en aanvullend archeologisch onderzoek zal een integraal ontwerpvoorstel gemaakt moeten worden, afhankelijk van het programma van eisen op het gebied van parkeren, verkeersafwikkeling, bebouwingsmogelijkheden etc.

Het ontwerpvoorstel voor de Nieuwe Poort kan ook hier voorgesteld worden. Binnen de flanken van de Lieveolder Poort wordt een suggestie gedaan om ook hier een verlaging van het maaiveld toe te passen en zo de omvang van de poort te verduidelijken. Hoe de resten van de Beltrummerpoort hierin gepast moeten worden is nog niet duidelijk. Onderzoek naar de Lieveolderpoort zal verdere informatie moeten opleveren.

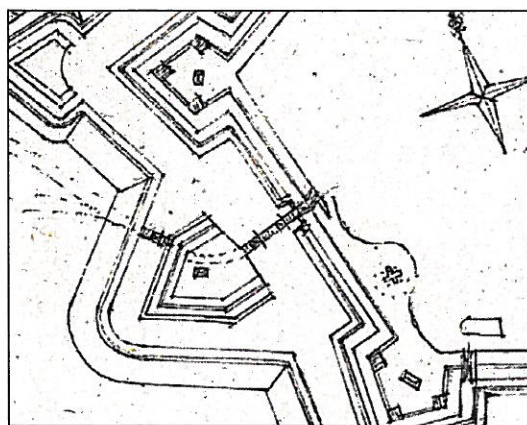

4.4 BELTRUMMERPOORT 17^E EEUW

Door de bouw van een parkeerkelder voor het appartementencomplex "Beltrummerpoort" is de aangetroffen flank van de Beltrummerpoort uit de bouwput in 2004 onderzocht en geborgen. Uit de bouwput kwam een schat aan bodemvondsten die veel nieuwe informatie opleverde over het dagelijks leven van Groenlo tussen 1600 en 1800.

Achteraf beschouwd is het de vraag of een dergelijke ingreep in het bodemarchief in de toekomst toegestaan zal worden. Nieuw lokaal archeologiebeleid moet hierin duidelijkheid gaan scheppen.

Een derde van de fundering van de Beltrummerpoort is geborgen en tijdelijk geplaatst in het plantsoen aan De Dael, wachtend op hergebruik op de Boompjeswal.

De rest van de poort ligt nog op zijn plek, maar ook hier rijdt de achteloze weggebruiker, zonder beleving de historische binnenstad te betreden, over heen. De suggestie die bij de Nieuwe- en Lievelderpoort is gedaan, het verlagen van het maaiveld binnen de flanken van de poort, is hier niet mogelijk. De Beltrummerpoort is de enige poort waar de huidige straat nog op de exacte ingang van de poort ligt. De andere invalswegen zijn naast de poort aangelegd.

Het aanduiden van de Beltrummerpoort zal grotendeels in het 2-dimensionale vlak plaats moeten vinden, gezien de grote mate aan openbare weg en reeds bebouwde omgeving.

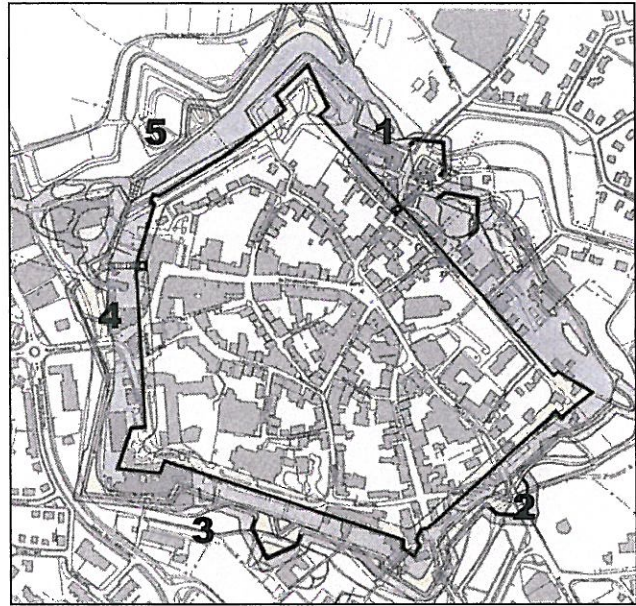
Een extern bureau zal een ontwerpvoorstel maken die past binnen de beperkingen van de locatie. Uitgangspunt is het versterken van de belevingswaarde om de stad 'in te rijden'.

De gemeente is inmiddels gestart met een onderzoek naar de toekomstige ruimtelijk invulling van de Houtwal en de Ziekenhuisstraat

4.5 STADSOMMURING 16^E EEUW

Zoals reeds in de inleiding aangegeven is de 16^e eeuwse stadsmuur slechts fragmentarisch en meestal op ad-hoc basis onderzocht. Hieruit zijn een aantal aannames ontstaan over de omvang en opbouw van de muur. Kortweg komt het er op neer dat de muur voornamelijk een grondkerende functie had. De muur helde licht achterover en ondersteunde het achterliggende wallichaam. Waarschijnlijk bevatte het aan de bovenzijde een eenvoudige borstwering.

Op de volgende locaties is muurwerk aangetroffen of zou een aanduiding mogelijk zijn:

deel 1: Bastionstraat, oude Nieuwe Poort, Barakkenplaats, Wheme

De muur ligt naar alle waarschijnlijkheid aan de binnen zijde van de Bastionstraat. Ter plaatse van de huidige straat lag destijds nog de gracht/Slinge. Op de kruising met de Nieuwestraat stond het poortgebouw van de eerste Nieuwe Poort. Vanaf dat punt loopt de muur in een schuine hoek en vervolgens door de voortuinen van de woningen aan de Barakkenplaats door tot aan het terrein van Scouting.

- Aanduiding is mogelijk in de vorm van afwijkend materiaal en/of een haag, waarbij medewerking van meerdere particulieren moet zijn.

deel 2: De Dael, Boompjeswal, Lievelderstraat, Oude Lievelder Poort

Op het Scoutingterrein is echter nooit enig spoor van de muur aangetroffen. Het laantje De Dael volgt vrijwel exact de ligging van de muur. Via de Mattelierstraat, waar de 17 eeuwse poort tegenaan gebouwd is, loopt de muur schuin over de Boompjeswal tot aan de Lievelderstraat, alwaar de Oude Lievelderpoort heeft gestaan. Dit gecombineerde bouwwerk van poort en bastion lag pal tegenover de huidige 'Meisjesschool'.

- Aanduiding die reeds in de Mattelierstraat ligt dient over de Boompjeswal doorgetrokken te worden, maar zal meer opvallend uitgevoerd kunnen worden, eventueel in combinatie met de te reconstrueren Lievelderpoort. In de Lievelderstraat is geen duidelijkheid over de omvang en vorm van de poort, waardoor een aanduiding slechts suggestief zou mogen aangebracht.

deel 3: Kerkwal

Achter het voormalige klooster is tijdens de verbouwing onderzoek gedaan naar de stadsmuur. Deze is achter dit huidige woongebouw in de bestrating opgenomen.

De muur ligt vervolgens onder de Kerkwal en loopt niet geheel evenwijdig aan de straat, zodat deze midden op de kruising met de Ziekenhuisstraat en de Kerkstraat uitkomt.

- Aanduiding is mogelijk, echter kan verwarring ontstaan, omdat de weg niet de lijn van de muur volgt.

deel 4: Ziekenhuisstraat, Beltrumsestraat, Oude Beltrummer Poort

Bij de bouw van het voormalige ziekenhuis zijn de fundamenteën van het Bagijnenbolwerk aangetroffen en ingetekend. Nader onderzoek in de Ziekenhuisstraat moet meer informatie opleveren over de ligging van de muur ter plaatse. Een voorgenomen herinrichtingsplan voor deze locatie levert kansen op voor nadere aanduiding van de muur ter plaatse.

De muur loopt vervolgens door en kruist de Beltrumsestraat, pal achter de 17^e eeuwse Beltrummerpoort. De muur zal hiervoor waarschijnlijk geheel zijn afgebroken. In de achtertuin van Beltrumsestraat 50 is de muur ooit aangetroffen. De Polvetoren herinnert aan de plek van het kruithuis dat vóór of tegen de Beltremer Poort stond, aan het toenmalige eind van de Beltrumsestraat. Van deze poort zijn nooit sporen aangetroffen.

- Aanduiding in de openbare ruimte is mogelijk, in combinatie met hagen. In achtertuinen zou bij gelegenheid onderzoek kunnen plaatsvinden, waarbij de ligging bepalend moet zijn voor de verdere herontwikkeling.

deel 5: Houtwal

Een groot deel van de huidige Houtwal (zandpadgedeelte) volgt al de lijn van de muur, waardoor een aanduiding geen toegevoegde waarde zal opleveren. (Zie hoofdstuk 3)

- Aanduiding kan ter plaatsen van de Albert Heijn vestiging. Tegen de vrij sobere gevel van deze supermarkt kan symbolisch de muur aangegeven worden.

Hoofdstuk 5

Vervaardiging en plaatsing replica-kanonnen

Onderdeel van het project is tevens het vervaardigen en plaatsen van 8 of 10 replica-kanonnen met affuit (onderstel). Dit idee, afkomstig uit de koker van de Stichting Vrienden van de Grolse Kanonnen, is nu als deelproject opgenomen.

Op basis van historische gegevens is het de bedoeling 8 rolpaarden te vervaardigen waarop replica's van kanonnen uit de Tachtigjarige Oorlog of het 'Grolse Kanon' geplaatst kunnen worden. 2 exemplaren worden op een zogenaamd veldaffuit geplaatst, om deze tijdens evenementen binnen of buiten Groenlo, te kunnen verplaatsen.

Plaatsing van de rolpaarden (zoals er op dit moment één staat op het Noorderbastion), dient op een zo juist mogelijke locatie plaats te vinden. In veel voormalige vestingsteden worden deze replica's links en rechts van de invalswegen geplaatst om de bezoeker de indruk te geven een vesting of burcht binnen te lopen. Kanonnen stonden echter op bastions en beschermden de courtines (lange wal).

De werkgroep is gevraagd hierover advies uit te brengen aan de Projectgroep.

Kort samengevat adviseert de werkgroep:

1. de permanente plaatsing van kanonnen dienen op locaties gesitueerd moeten worden die vanuit militair-strategisch oogpunt gebruikelijk waren. Dat wil zeggen, op de hoeken van de bastions en langs de courtines.
2. het huidige 'grolse' kanon daarom naar achteren te verplaatsen, zodat deze meer 'beschut' achter de borstwering op het Noorderbastion geplaatst te worden, zoals bij het nabijgelegen rolpaard te zien is.
3. dat niet alle kanonnen schietklaar gemaakt hoeven worden. Naast het kostenaspect speelt onderhoud en beheer een belangrijke rol. Enkele schietklare (mobiele) kanonnen ten behoeve van evenementen en re-anactment zou voldoende moeten zijn. De overige kanonnen zijn voor de uitstraling en versterking van het beeld en verhoging van de belevingswaarde.

Hoofdstuk 6

Aanbevelingen en conclusie

De werkgroep heeft in deze visie getracht te denken in reële, haalbare, maar vooral historisch verantwoorde uitgangspunten en oplossingsrichtingen. Gedurende het proces bleek binnen de gemeentelijke organisatie de waarde al van een dergelijk onderzoek en beschrijving van de vesting op deze wijze. Het is een verzameling geworden van wetenschappelijk onderbouwde feiten, civiel- en bouwtechnische kennis, stedenbouwkundige ervaring en pure passie voor geschiedenis.

AANBEVELING

Qua aanbeveling ligt de eerste stap in het bestuurlijk vaststellen van deze visie. Hiermee kunnen beleidsmakers, adviesbureaus en andere belanghebbenden voortgang geven aan vraagstukken op dit gebied.

Als tweede beveelt de werkgroep aan op korte termijn een nader groenbeleidsplan te ontwikkelen voor de vesting die aansluit op de inhoud van de visie.

Voorts dienen betrokkenen bij dit proces zorg te dragen voor een zo breed mogelijk draagvlak om de verschillende deelprojecten gerealiseerd te krijgen. Met name in de ambtelijke organisatie dient hierin nog een grote omslag plaats te vinden. Het structureel plaatsen van ruimtelijke ontwikkelingen in cultuurhistorisch perspectief zal uiteindelijk resulteren in beter afgewogen keuzes en een hogere ruimtelijke kwaliteit.

CONCLUSIE

Nu al kan geconcludeerd worden dat met deze uitgave voorzien is in een behoefte. Naast het concreet beschrijven van locaties is nu helder welke richting gekozen kan worden. Ook ontbrekende delen van de vesting passen in de geformuleerde uitgangspunten. Onverhoopte vragen over niet nader beschreven delen, kunnen waarschijnlijk hiermee toch beantwoord worden.

De visie is eenvoudig geschreven met een niet al te hoog wetenschappelijk gehalte. Hier was ook geen aanleiding toe. Een breed publiek moet het document kunnen lezen.

Daarnaast is deze visie slechts een handvat, leidraad, eye-opener of hoe het ook genoemd mag worden. Doel is uiteindelijk om het beeld van de vesting Grol op eenduidige wijze te versterken.

Bronvermelding Verantwoording

Tekst

Uit de verslagen van de bijeenkomsten van de werkgroep Vestingwerken, gehouden tussen september 2005 en mei 2006 is de tekst geformuleerd door de auteur/eindredacteur R.J. Oostendorp.

Afbeeldingen:

Bladzijde 4, 20, 22, 24, 32, 33:

- DE VESTINGSTAD GROL, Geschiedenis van de vestingwerken van Groenlo
- Pluijm, J.E. van der / Oudheidkundige Vereniging Groenlo, Groenlo 1999

Bladzijde 9, 13, 15, 17, 19, 30:

- Ontwerpvoorstellen vesting n.a.v. werkgroepbijeenkomsten
- Oostendorp, R.J. / Gemeente Oost Gelre

Bladzijde 26:

- Ontwerpvoorstel en bomen-inventarisatie Noorderbastion
- Hubers J.J.F.

Bladzijde 30:

- Reconstructietekening Nieuwe Poort
- Hubers J.J.F. / Nijs, G.A.T.M. / Archeologische Werkgroep Groenlo,

Foto's:

Alle foto's zijn gemaakt door de auteur/eindredacteur R.J. Oostendorp.

Uitgave:

Gemeente Oost Gelre
Afdeling REO / Projectgroep Groenlo Vestingstad
Postbus 17
7130 AA Lichtenvoorde